

ISKOLA - GYERMEKJÓLÉT

Készült a Phare támogatásával a Humán Fejlesztők Kollégiuma Regionális Forrásközpont megbízásából

Debrecen megyei jogú város Önkormányzata szociális bizottsága 1995 áprilisában megtárgyalta az önkormányzat keretében folyó gyermekvédelmi és gyámügyi tevékenységet, és arról határozott, hogy készüljön átfogó felmérés a területről. Ehhez kapcsolódóan döntött az 1995. évi első félévi támogatási keret terhére az adatfelvétel pénzügyi forrásairól, azzal a kikötéssel, hogy – tekintettel a téma jelentőségére – a második félévben is biztosítja a program folytatásához szükséges eszközöket.

A támogató döntés után előtanulmány készült a vizsgálandó kérdésekről, a felmérés köréről, terjedelméről, a megszülető eredmények későbbi hasznosíthatóságáról. Azzal a reménnyel láttak munkához, hogy az adatfelvétel során strukturált, hosszú távra szóló döntéseket megalapozó képet nyernek a gyámügyi tevékenység mai gyakorlatáról, értékeiről, kritikus elemeiről, más szervezetekkel, intézményekkel fennálló kapcsolatrendszeréről.

Az intézmények visszaérkezett adatlapjai – összesen 64 jelentés – alapján mód van a gyámügyi, gyermekjóléti problémákra irányuló jellegzetes nevelési intézményi megközelítések feltárására. Megrajzolhatók azok a szemléleti és szervezeti modellek, amelyek egy későbbi, zártkérdéses, egyszerűen kitölthető adattal más léptékben lefolytatandó vizsgálat során reprezentatív képet adnak nagyobb régiók, vagy az egész ország iskoláiban jellemző gyakorlatról.

Szintén része a vizsgálatnak – a szakmai autonómia tiszteletben tartása mellett – a gyermekjólét eszköztárára és személyi feltételei megerősítésére szolgáló javaslatok megfogalmazása, valamint az általános családvédelem integrációs lehetőségeinek feltárása. A program az elemzés és a fejlesztés egységének elvére épít, azaz a gyakorlatban azt az alapelvet törekszik megvalósítani, hogy nem elég csak a "láttelelet", a diagnózist megfogalmazni, hanem el kell jutni a terápia lehetőségeinek megmutatásához is. Másik fontos előfeltevés az emberi tényezők szerepének középpontba állítása, amely aláhúzza költséghatékony megoldások bevezetésének szorgalmazását.

A vizsgálat az indulás pillanatától kezdve két további szemléleti paradigmát rögzít. Az egyik a szervezetépítési, szervezetfejlesztési dimenzió. Ennek háttérében az a napjainkban zajló változás áll, amely az elsőfokú hatóságok jogkörébe utalja a gyermekkel kapcsolatos közvetlen beavatkozás minden elemét, ezáltal közvetlen készlettel bír az erre szolgáló szakmai kompetencia és eszköztár időben történő kiépítésére. Másrészt minden szervezet csak annyit ér, amennyi az azt alkotó emberek hozzájárulása adott szervezet teljesítményéhez. A szakmai kompetencia és ezzel együtt teljesítőképeség közvetlen ok-okozati összefüggésben van a munkatársak felkészültségével, motiváltságával. Ez pedig felveti a képzés, továbbképzés elengedhetetlen megjelenítését a pozitív változások előmozdítása érdekében.

A következőkben ebből az adatfelvételből mutatunk be részleteket.

Az intézmény/iskola kapcsolata társadalmi környezetével:

- hatósági, fenntartói, felügyeleti kapcsolatok (a kapcsolattartás jelleg, céljai, eredményei, fogyatékosságai alapján),
- szülői kapcsolatok (iskolaszék, szülői munkaközösség, szülőcsoportok aktivitása, egyéni szülői kezdeményezések, az ún. "kritikus szülők") útján valósul meg.

A *bölcsődei rendszer* fenntartása minden bizonnyal a fenntartó pénzügyi és igazgatási mechanizmusai alapján a lehető legpraktikusabb. Mindezt a rendszer egy elemeként megélni – feltételezhetően – nem kis kompromisszumot igényel. Ez így egyetlen válaszban sincs kimondva. De az a tény, hogy válaszadóink mellőzendőnek érezték a kapcsolattartás jellegzetességeinek részletes bemutatását, továbbá az, hogy a legtöbb, ami ennek kapcsán a válaszadók eszébe jutott az, hogy "a napi ügyvitel és dokumentáció szigorú szakmai-gazdasági szabályozók rendjében történik, amelyet az intézmény igazgatósága és a módszertani bölcsőde vezetése ír elő" – azt a feltételezést fogalmaztatja meg az elemzővel, hogy ebben a rendszerben a tényleges szolgáltatást ellátók, a szülőkkel nap mint nap találkozó, valamint a döntéseket meghozók között nincs valódi kommunikáció. S ahogy a szülők tevékenységének, szerepének jellemzése is a szokásos klisék szerint folyik – "néhány szülőtől kapunk játékot", "a szülők és a dolgozók kapcsolata harmonikus" stb. – kihasználatlan marad az az érzelmi tőke, amely az ilyen kiskorú gyermekek családszervező helyzetében rejlik.

A *óvodákban* kitöltött adatlapok szerint a gyermekjóléti támogatások is szorosan összefüggnek a környezettel kialakított kapcsolattal. Ahol a támogatások köre széles, ott az óvoda és társadalmi környezete között a kapcsolat sokrétű, de ahol a kapcsolat egyoldalú a környezettel (többnyire belvárosi óvodák), ott megesik, hogy támogatási formák nem is léteznek.

Debrecen város *általános iskoláinak* fenntartója a városi önkormányzat, kivéve a *Svetits* általános iskoláját, amely a római katolikus egyház fennhatósága alá tartozik. Az iskolák jelzése szerint a kapcsolat jó, korrekt, kölcsönösségen alapuló. Iskolától függ, mennyire szoros vagy esetleges, határozott céllal történő, vagy rendszeres, napi kommunikáció áll fenn. Negatívumként a *Józsakert utcai intézmény* felhossa, hogy figyelembe veszik ugyan kérésüket, de rendszeresen elutasítják. Hiányolják még a már megszűnt szakfelügyeleti rendszert.

A kapcsolattartás általában találkozók, értekezletek, bizottsági ülések, levelezés formájában zajlik az igazgatói munkaközösségen vagy az iskolaszéken keresztül, törvényes keretek szabályozzák, a kapcsolat szakmai-koncepcionális és finanszírozási jellegű. Kivételt képez a már említett *Svetits Katolikus Elemi Iskola és Gimnázium*, ahol a fenntartónak az *iskolanővéreket* jelölték meg, de a kapcsolatot ők is nagyon jónak tartják.

Egyes intézmények kapcsolatot tartanak fenn más jellegű, esetleg társintézményekkel is. Így a *Széchenyi utcai iskolának* a munka szükségszerű összehangolása miatt szoros a kapcsolata a *Bárczi Gusztáv Tanárképző Főiskolával* és a hasonló társintézményeivel. A *József Attila iskolának* és a *Fazekas Mihály Gimnáziumnak* kiemelkedő a kapcsolata a kisebbségi önkormányzattal, illetve a *Cigányszövetséggel*. Az iskolák szakmai és/vagy szociális ügyintézői kapcsolatot tartanak fenn a következő intézményekkel: *Megyei Pedagógiai Intézet*, *Rendőrség* ("Egy iskola egy rendőr" program), *Állami Népi Tisztiorvosi Szolgálat*, *Pályaválasztási Tanácsadó*, *Nevelési Tanácsadó*, *Családsegítő szolgálat*, *óvodák*, *egyetemek*, *főiskolák*. Minden iskolában, szülők részvételével működik iskolaszék. Ott fogalmazzák meg az iskolával szembeni elvárásokat.

A *Széchenyi utcai iskolában* működik a *Szülők a Hallássérült Gyerekekért Alapítvány*. A szülői munkaközösségek aktivitása változó, ahol jól működik, ott az iskola sokat tud ebből profitálni. A kritikus szülők az esetek többségében nem jelentenek problémát, mivel szinte nincs is kapcsolat velük.

A fenntartóval való rossz kapcsolatról egyedül a *speciális intézmények* közül a *Korai Fejlesztő* számolt be, szerintük a kapcsolat nem kielégítő és nem segítő szándékú, tehát ideálisnak semmiképpen sem nevezhető. Az intézmény működésével kapcsolatos munkát hathatósan segíti a *Megyei Pedagógiai Intézet*, az *Újvárosi Általános Művelődési Központ Könyvtára*, a *Debreceni Orvostudományi Egyetem Gyermekklinika* és a *Bárczi Gusztáv*

Gyógypedagógiai Főiskola. Az *Immánuel Otthonnak* jó a kapcsolata fenntartójával, a *Nagytemplomi Református Egyházközséggel*. Felügyeleti szerve az Egyházközség Presbitériuma és az Immánuel Alapítvány Kuratóriuma. Céljuk a segítségadás és az ellenőrzés. Debrecen város középiskoláinak fenntartója a *Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése*, kivéve a Svetits Gimnáziumot, amely a katolikus egyház fennhatósága alá tartozik. Az iskolák jelzése szerint a kapcsolat jó, korrekt, kölcsönösségen alapuló.

A *középiskolák* saját kapcsolatrendszerrel is rendelkeznek, ezek a szakközépiskolákban jórészt szakmákhoz kötöttek. A *Könnyűipari Szakközépiskola* termelőüzemekkel, kisiparosokkal ápol kapcsolatokat, mert gondot jelent, hogy nincs elegendő gyakorlati férőhelyük. A *Mechwart András Gépipari Műszaki Középiskolának* jó kapcsolatai vannak a *Munkaügyi Minisztériummal*, a *Regionális Kamarával*, és a szakmai érdekvédelmi szervezetekkel. Legkiterjedtebb kapcsolatrendszere a *Brassai Sámuel Ipari Szakközépiskolának* van, amely kapcsolatot tart fenn a megyei önkormányzatokkal a vidéki tanulók miatt, a Megyei Pedagógiai Intézettel, a Munkaügyi Központtal, a Művelődési és Közoktatási Minisztériummal, a Munkaügyi Minisztériummal, a tanulók gyakorlati képzésével összefüggő kapcsolatai pedig a következők: MÁV, MATÁV, debreceni autójavító ipar különféle egységei, Átképző Központ, vállalatok, intézmények.

Minden iskolában működik *szülői munkaközösség* és iskolaszék, aktivitásuk azonban iskolánként eltérő. Leginkább a Könnyűipari Szakközépiskola szülői veszik ki részüket az iskolával kapcsolatos tennivalókból, a leginkább rájuk lehet számítani. A kapcsolattartás rendszeres, akár csak a Balásházyban, ahol a kapcsolattartást nehezíti az intézmény elhelyezkedése, megközelíthetősége (ritkán járnak az autóbuszok). Itt a szülői választmány csak osztályszinten működik, ott is különböző hatékonysággal. Fegyelmi ügyek és igazolatlan hiányzások kapcsán egy-egy szülő erős kritikai hangvételt és felelőtlen szülői magatartást tanúsít.

A *Balásházy János Mezőgazdasági Szakközépiskolában* a rendszeres kapcsolattartást nehezíti az intézmény elhelyezkedése, megközelíthetősége (ritkán járnak az autóbuszok). Itt a szülői választmány csak osztályszinten működik, ott is különböző hatékonysággal. Fegyelmi ügyek és igazolatlan hiányzások kapcsán egy-egy szülő erős kritikai hangvételt és felelőtlen szülői magatartást tanúsít.

A *Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban* a szülők alapítványt hoztak létre, és felhívást intéztek a szülőtársakhoz, hogy támogassák azt. A szülői munkaközösség a szalagavató bál bevételeivel gazdálkodik, s a rászorulóknak anyagi segítséget nyújt.

A *Mechwartban* szülői munkaközösség és iskolaszék is működik, ugyanúgy, mint a Brassaiiban. Aktivitásuk mindkét helyen alacsony szintű, létük szinte csak formális.

A *Korai Fejlesztőben* a szülőkkel a kapcsolat sokkal szorosabb a *Down Klubon* keresztül, de egyéneknél is igen jónak mondható. Tapasztalataikat, észrevételeiket nyíltan megbeszélhetik.

A "kritikus" szülők magatartásának gyökere életük körülményeiből ered. Pedagógiai ismereteik, élettapasztalataik segítségével hívásával a jó kapcsolat a cél irányába erősíthető. Az *Immánuel Otthonban* a "*Fogd a kezem*" *Szülői Érdekvédelmi Egyesület* társadalmi munkával, gyermekek ajándékozásával segíti az intézményt.

A gyermekvédelem iskolai szabályozása:

- dokumentumok és a napi ügyvitel szintjén,
- az erre a feladatra kialakított szervezettel (megbízások rendszere),
- intézkedési algoritmus alapján (a probléma észlelésétől a gyermek biztonságának eléréséig) történik;
- szolidaritás tapasztalható a testületben, a szülők között és a gyermekközösségben (intézményei, formái, a vezetői támogatás eszközei).

A *bölcsődékben* alapdokumentum a gyermekekről kötelezően vezetett *egészségügyi törzslap*. Erre kerülnek a bölcsődeorvos és a gondozónők – a gyermek fejlődésével kapcsolatos – megjegyzései. Ez nyomon követi a gyermek életét a bekerüléstől a távozásig. Az itt folyó munka kritériuma a helyes szokások kialakítása, ezért a *gyermekvédelem elsősorban egészségvédelmet jelent*. Ez integrálja – nyilatkozóink véleménye szerint – a szomatikus és mentális védelmet is. Ritkán fordul elő, hogy komoly külső segítséget kell kérni egy-egy bajban lévő gyermek érdekében (gyámhatóság, GYIVI).

A lehetőségek és szükségletek előremutató interpretációja, hogy eredményes munkájuk meghatározó feltételének tekintik a családdal való jó együttműködést. Néhány éve kezdődött a bölcsőde merev, kórházi szemléletének változtatása. Azt tapasztalták, hogy a család felé nyitottabb, könnyedebb nevelői hozzáállás érzékelhető hatással van a gyerekek magatartására, hangulatára. Ennek eredményeként gyakran láthatják a gyerek szülei között kialakuló barátság jeleit is. Azonos korosztályú, többnyire hasonló gyermeknevelési és más gondokkal szembesülő fiatalokról van szó, akik egymástól segítséget, tapasztalatokat kapnak.

Az *óvodákban* a gyermekvédelem tekintetében szinte általános, hogy van egy kinevezett gyermekvédelmis (óvodai szinten), aki koordinálja a teendőket, összegyűjti az óvónők észrevételeit, majd az ügyekben a nevelőtestülettel közösen intézkedik. A *prevenció* hangsúlyozása mindenhol jelen van. A társadalmi kapcsolat a szülőkkel megnehezítheti vagy megkönnyítheti a helyzetet. A gyámügyisek bevonására csak a végső esetben kerülhet sor, tehát a környezetből való kiemelés csak utolsó megoldásként alkalmazzák. A Nevelési Tanácsadóval a kapcsolatok változékonyak. Általános vélemény, hogy a szakmai felügyeleti rendszer megszűntével a kapcsolatok is elhaltak, az egyes információcsatornák lezárultak, s mindezek számos nehézséget okoznak.

Ennél a pontnál újra nagyon hasonló az *iskolák* helyzete, hozzáállása. Minden iskolában adott egy felelős egyén (lehet nevelő vagy szociálpedagógus), aki gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokat lát el. Ez a felelős személy az osztályfőnökök segítségével minden tanév elején nyilvántartásba veszi a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett, szociálisan rászoruló tanulókat, naplót vezet, amelyben vezeti a megtett intézkedéseket is. Információkat szerezhet az osztályfőnököktől, a szülőktől; családlátogatást szervezhet, kérheti pártfogó vagy pszichológus segítségét. Feladatához több iskolában hozzátartozik – esetleg az osztályfőnökkel közösen – a családlátogatások lebonyolítása. Ha olyan problémára akad, amelyik meghaladja hatáskörét, akkor kérheti a Polgármesteri Hivatal segítségét, ezen keresztül hatósági intézkedést – például pártfogásba vételt, illetőleg végső esetben állami gondozásban történő elhelyezést.

Az intézkedési algoritmus általában a következőképpen néz ki:

- Kiszűrés
- Adatfelvétel
- Környezettanulmány, családlátogatás
- Konzultáció a következő érintettekkel: szülő, igazgató, osztályfőnök
- Szülők lehetséges bevonása a megoldásba

Amennyiben együttműködésre szükség mutatkozik, külső szervek, mint például Gyámhatóság, GYIVI, szakrendelők állnak rendelkezésre.

A *Műhelytelepi Általános Iskolában* nem áll rendelkezésre önálló szervezet a gyermekvédelmi munkára, hanem abban a szülők és a pedagógusok egyaránt részt vesznek. A gyermekvédelmi munka szempontjából a kisebb iskolák jobb helyzetben vannak, jobban ismerik tanulóikat, tisztában vannak szüleik problémáival. A Svetitsben sem intézményesített a gyermekvédelem, mivel állandó kapcsolatban állnak a gyerekekkel és szüleikkel, s ha valami probléma támad, arról azonnal tudomást szereznek.

A *szolidaritás* intézményenként változó, több tényezőtől függ. A gyerekközösségekben messze nem szoktak etnikai kérdések olyan gondot okozni, mint szüleik életében. Így van ez a Fazekasban is, ahol a szülők egymás közötti kapcsolatokkal nem bírnak, vagy ha igen, inkább negatív előjellel – így ott szolidaritásnak helye sem lehet.

Más intézményekben az együttérzésnek, az egymásért való felelősség vállalásának szép példáival találkozunk. A *Józsakert utcai Általános Iskolában* az osztályközösség vállalta a szociálisan rászoruló tanulmányi kirándulásának költségét, de a Családsegítő Szolgálattal közösen szerveznek ruhagyűjtést, csere-bere akciókat is. A *Nagy-Sándor József*, a *Karácsony Sándor* és a *Lilla téri Általános Iskola* tanulóinak szülei érzik még úgy, hogy segíteniük kell a hátrányos helyzetű gyerekek körülményein, helyzetén.

Őszintén megvallva, nem gondoltuk az általános iskolák szép példái után, hogy amint egy gyerek *középiszkolába* kerül, ott olyannyira védtelen lehet, mint a vizsgált intézményekben. Szabályozott ifjúságvédelem, erre kialakított szervezet nincs egyik középiszkolában sem! A probléma észlelése az osztályfőnök dolga, a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű tanulókkal való törődés is az osztályfőnökre, néhány helyen még a nevelési igazgatóhelyettesre hárul (például Brassai, Balásházy). Az ifjúságvédelmi felelős funkciója az utóbbi években megszűnt a középfokú iskolákban, illetve csak formálisan, papíron működik (Csokonai, Brassai). A Brassai külön nyilvántartást nem vezet, a felmerülő problémákat a szülőkkel, illetve az illetékes önkormányzati dolgozókkal igyekeznek megoldani. A Balásházy segítségként bevonja ebbe a szervezetlen munkába az iskolaorvost, ha kell a GYIVI-t és a Drogambulanciát. A Könnyűipari Szakközépiszkola optimistán lát ebben a fejtelenségben: "Az ifjúsági problémák azonnali megoldásának rendszere alakult ki iskolánkban. Az ügyek mielőbbi megoldásával sok kellemetlenségnek vesszük elejét. Az egységes eljárás, a testület segítése, az iskolavezetés irányítása és segítségnyújtása az esetek megoldását biztosítja." A dolognak egyedül az a szépséghibája, hogy némileg ellentmond egyik előző kijelentésüknek, miszerint a szülői munkaközösségen kívüli szülőkkel igencsak problémás és nehéz a kapcsolattartás, az iskola és a szülői ház viszonya nem kielégítő. Márpedig gyorsan és hatékonyan cselekedni csak jó kapcsolattartás, szabad információáramlás, teljes bizalom esetén lehet.

Úgy tűnik, hogy az iskolák közül ifjúságvédelmi szempontból a legjobb helyzetben a Mechwart van. Bár az elsődleges gyermekvédelmi felelős az osztályfőnök, de van ifjúságvédelmi felelős tanár (mindamellettt szerepéről, befolyásáról nem szól a leírás), valamint az Ifjúsági Diákbizottság mellett működik Diákszociális Bizottság. Szoros együttműködésre törekednek a szülőkkel. A szülői szolidaritásról nem nagyon esett szó – csak a Brassai hozott szép példát rá: a szülők segítik a nagyon rossz anyagi helyzetben levő tanulókat. Vagy amint már említettük, a Csokonai alapítványát is lelkes szülők hozták létre. Gyermekvédelmi szempontból semmivel sem jobban szervezett egyik *speciális intézmény* sem. Az Immanuel Otthonban ez a feladat kimerül a problémák meghallgatásában, esetleg lehetőség szerint segítséget nyújtanak (nem derül ki, milyen természetűt). "A testületi támogatás megfelelő." A Korai Fejlesztőben a gyermekkel foglalkozó nevelő a mindenkori felelős, bármilyen problémát észlel, a testülettel közli és szakmailag illetékes irányban intézkednek. Ők is optimisták, ezen a területen megoldhatatlan nehézséggel még nem találkoztak. A speciális intézményekben találkozó szülőket gyermekeik közös sorsa, nehézségeik jobban összekovácsolják, hajlamosabbak a szolidaritásra, mint az előbb említett középiszkolákban.

A gyermekjóléti támogatások:

- típusai (segély, ingyenes tankönyv stb.),
- a szükségletek felmérésének módszerei,
- forrásai,
- az elosztás szabályozottsága szerint.

A támogatások odaítélésében a *bölcsődék* vezetői *csak* javaslatot tehetnek, de ezt, ahol szükségét látják, általában meg is teszik. Az ehhez szükséges ismeretek megszerzésének általában a családlátogatás a forrása. Jelentős fogalmazásbeli eltérések vannak a feldolgozott kérdőívekben annak alapján, hogy a válaszoló mennyire érzi feladatának az ebben való közreműködést, vagy mennyire van tisztában a családok rendelkezésére álló jogosultságokkal, lehetőségekkel. Volt olyan bölcsődevezető, aki az alkoholista szülőknek juttatott pénzbeli támogatás helyett könyvet vásárolna a gyerekeknek.

Az önkormányzati támogatáson túl az *óvoda*, mint mikrokörnyezet nyújthat valamilyen támogatást. Itt nagy szerepe van a szülőknek, akik kiveszik részüket a különböző segélyakciókból (például ruhacsere). Pályázatok útján lehet még szert tenni valamilyen forrásra. Az óvodák 70 %-a csak állami támogatásban részesül, míg 13 %-ukban nincs semmiféle támogatás. Talán a források felkeresésének tapasztalatlansága okozza azt, hogy csak az óvodák 17 %-ában létezik együtt civil és önkormányzati támogatás. Az óvodások családi háttere egyébként itt is meghatározó.

Gyermekjóléti támogatások az óvodákban

Támogatási nem	Gyermekjóléti támogatások megoszlása
Csak önkormányzati támogatás (például nevelési segély, étkezési támogatás)	70%
Önkormányzati, civil támogatás (például ruhagyűjtés) együtt	17%
Nincs támogatás	13%

Két módon minden rászoruló gyerek kaphat támogatást függetlenül attól, hogy melyik intézménybe jár. Ezek az egységes, központi *tankönyvtámogatás* (kivétel a Böszörményi úti iskola, ahol a tanulók differenciáltan jutnak hozzá), és az étkezési hozzájárulás. A rendszer nemrégiben változott annyiban, hogy a családnak választania kellett aközött, hogy a rendszeres nevelési segélyt kapja-e, vagy az étkezési támogatást a gyerek napközijéhez, ebédjéhez. Az iskolák visszajelzése szerint csökkent a menzán étkező tanulók száma, viszont nőtt az alultápláltság a gyerekek körében, azaz bebizonyosodott, amit már régen sejtettek, hogy a nevelési segélyt nem a gyermekek jólétére fordították. A Polgármesteri Hivatalnak címzett kérdőívekben az iskolák dolgozói kifejtik aggodalmukat, és felvetik, hogy az iskolai étkeztetés árát ne kapják meg a szülők, gyermekeik ne maradjanak ki a legalább napi egyszeri meleg ételből.

Az idén tovább szűkültek a források, és ezt az iskolák nagyon megérik. A Nagy-Sándor József iskola eddig kiemelt tankönyv- és tanszertámogatást tudott adni, idén erre nincs keret. A Fazekasban eddig ingyen tudtak tankönyveket adni a kisdíákoknak, idén már csak az elsősök kaphattak térítésmentes könyveket. A Fazekas kisebbségi kiegészítő normatív támogatást is kap, ennek összege sem inflációkövető. Rendszeres nevelési segélyt is jóval kevesebben kaptak ebben az évben.

A Műhelytelepi iskolában praktikus dolgot találtak ki a gondok enyhítésére: tartós használatú könyveket osztottak a rászorultak között. Külön kiemelendő még a József Attila iskola, ahol a már ismert segélyek mellett anyagi támogatást nyújtanak kiránduláshoz, továbbá karácsonykor ajándékokkal lepik meg a rászorulókat. Táborozásra és tanulmányi kirándulásra nyújt még támogatást a Karácsony Sándor iskola.

A szükségletek felmérésének módja a legtöbb esetben *szülői kérvényen* alapul. Az igényeket az osztályfőnök rangsorolja, majd az iskolavezetés dönt. Ezt az alapprocedúrát az intézmények kiegészíthetik a szociális helyzetre vonatkozó kérdőívvel, családlátogatással, környezettanulmánnyal.

Forrás többféle lehet. Legfontosabb persze a központi, állami támogatás, ezt egészítik ki az iskolai önkormányzati, alapítványi, pályázati pénzek. Az igénybevett források intézményenként eltérnek:

- Máltai Szeretetszolgálat (József Attila iskola),
- Egyéb karitatív szervezetek (Békessy),
- begyűjtött használt ruha (Tócsókerti),
- papírgyűjtés haszna (Békessy).

A támogatás odaítélése differenciált. Főleg nagycsaládosok, csonka családok, tartósan munkanélküliek kapnak támogatást, az elosztás mindig a rászorultság mértékétől függ. Az elosztás módját intézményenként a Működési Szabályzatban rögzítették. Önkormányzati segélyeknél javaslatot küldhetnek a szociális irodához, mivel a döntés joga az utóbbiaknál van. *A speciális intézmények* tanulói az ingyenes tankönyveket a gyerekek rászorultságától függetlenül mindkét helyen megkapják. Az Immanuel Otthonban ezenkívül alanyi jogon jár még tanszer és karácsonyi segély. Az intézetet kül- és belföldi adományokból hozták létre, és gyülekezeti adományokból tartják fenn. A Korai Fejlesztőnek nincs segélykerete az önkormányzat által szűkre szabott költségvetésből, a segélyek iránti szükségleteket felméri ugyan a szülők nyilatkozatai alapján, de orvoslásukra az önkormányzatok hivatottak. Kuratóriumuk már több alkalommal fordult az illetékes hivatalhoz egy kis jóindulatú lobbyszás végett. Sikert eddig csak egyetlen esetben értek el. Jogos sérelmükként említik, hogy a sérült gyermekek segélyellátása, jogosultsága nem körülhatárolt (például egy enyhe fokban szellemi fogyatékos gyerek után jelenleg nem jár emelt összegű családi pótlék). Hasznos lenne egy általános érvényű tájékoztató kiadvány, amelyet az ellátó intézményekben a szülők kezébe lehetne adni.

A 860 Ft tankönyvtámogatást a *középiszkolákban* majdnem minden diák megkapta. Azért csak majdnem, mert a Balásházyban differenciálták az osztályfőnökök javaslata alapján a minisztériumi tankönyvsegélyt. A Csokonai ezentúl semmiben sem tud támogatást nyújtani, mert erre az iskolai költségvetésből nem futja. Esetleg a szülők alapítványához lehetne fordulni.

A Balásházyban néhány esetben a könyvtáron keresztül nyílik lehetőség ingyenes tankönyv biztosítására. Kollégiumi elhelyezés esetén a szociális helyzetet a kollégiumvezető és a kollégiumi diákönkormányzat figyelembe veszi. Állami gondozottat minden esetben kötelesek felvenni. Anyagi segítség nyújtására indokolt kérelem esetén lehetősége van az iskolának, a szakszervezetnek és a *Pallag Alapítványnak*.

A Könnyűipari Szakközépiszkolában a támogatások rendszerének kialakult tradíciói figyelhetők meg. Rendkívüli esetekben (válás, halálozás) azonnali pénzsegélyben részesítik a rászorulókat. Az egy főre eső jövedelem alapján, karácsonykor egyszeri segélyt nyújtanak a rászoruló tanulóknak. A felméréseket kérdőív kibocsátásával, jövedelemigazolással igyekeznek reálissá tenni. A végzős tanulók által leadott könyveket a rászorulókat megkapják

használatra, továbbá szociális és rászorultsági alapon étkezési hozzájárulást is biztosíthat az iskola. Az elosztást bizottság végzi, amelybe a tanulói érdekképviselőket is bevonják. A Brassában a tankönyv- és étkezési hozzájáruláson (3 gyermekes családok 50 %-os támogatása), segélyen kívül van még tanulmányi ösztöndíj is. A Mechwart rendkívüli szociális segélyt és tanulmányi ösztöndíjat adhat, és egyéni kérelem alapján támogatást lehet kérni a *Mechwart Alapítványtól* is. A döntés joga a vezetőség vagy kuratórium kezében van.

Eszik Zoltán